

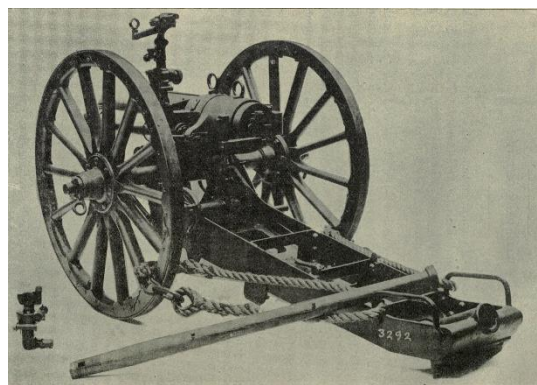
Rychlopalné 75 mm horské dělo (QF 2,95-in. mountain gun)

Karel LUDVÍK, jednota ČSOL „mjr. i. m. Václava Vokurky“ Boletice.

Dělostřelecká výzbroj Československého vojska na Rusi byla tvořena děly různého, někdy z dnešního pohledu téměř raritního původu.

Jedním z takových příkladů je právě britské 75 mm horské dělo, které bylo zařazeno v sestavě plukovního dělostřelectva¹ některých střeleckých pluků.

Vyráběla jej firma Vickers, Sons & Maxim. Začátek výroby spadá do roku 1897 a bylo prvním britským horským dělem vybaveným hydraulickým brzdovratným zařízením. Dělo bylo určeno pro službu v koloniálních silách především v Africe. Zde bylo také používáno po celou dobu Velké války. Doloženo je však i jeho nasazení při výsadkové operaci v bitvě o Gallipoli v letech 1914-16. V roce 1899 Spojené státy zakoupily dvanáct kusů a nasadily je v americko - filipínské válce v letech 1899-1902. Zde se osvědčily a následoval nákup dalších 120 děl.

Cesta, kterou se tato děla dostala k čs. Vojsku na Rusi není autorovi přesně známa. S největší pravděpodobností se jednalo o dodávku ze USA určenou ještě pro carskou armádu, a která se nacházela ve Vladivostoku v době, kdy se zde nacházely i jednotky československých legionářů².

Dělo spočívá na chobotové lafetě a dvou dřevěných loukoťových kolech s železnými obručemi, spojených dutou osou.

Šroubový pivotový mechanismus dovoluje udělit hlavní náměr v rozsahu -10° až $+27^{\circ}$.

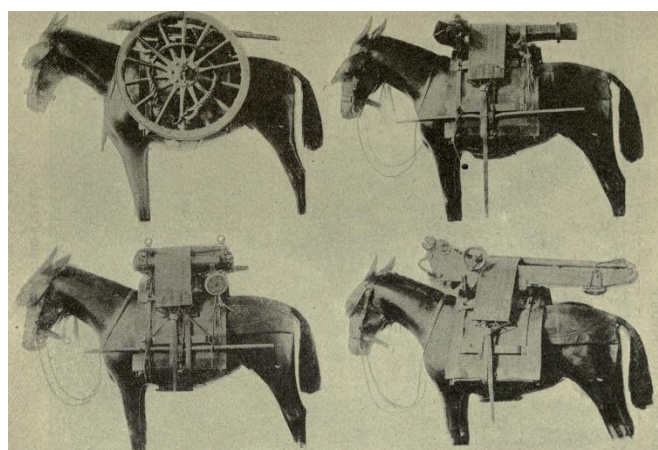
Hlaveň je ocelový 802,64 mm (10,7 ráží) dlouhý vrtaný monoblok s drážkováním. V zadku hlavně se nachází horizontální šroubový závěr. Hlaveň je opatřena třemi vodícími kroužky, určenými k fixování hlavně v tubusu kolébky.

Kolébku hlavně tvoří převlečný tubus upevňovaný na lafetu pomocí vertikálního čepu. Brzdovratné zařízení se skládá z hydraulické brzdy a pružinového vratníku. Tvoří jej dva hydraulické válce umístěné po stranách kolébky a dvě pružiny navlečené okolo pístnic. Ačkoli se v roce 1897 jednalo o moderní systém, stále nedokázal plně absorbovat zpětný ráz při výstřelu a dělo muselo být fixováno v palebné pozici ještě pomocí lan.

Pro přepravu bylo možno dělo rozložit na hlavěň, kolébku s brzdovratným zařízením, lafetu a kola s osou a přepravovat na čtyřech mulách, nebo mezcích. Pro přepravu příslušenství děla a munice bylo zapotřebí dalších čtyř mul, nebo mezců.

Dělo používalo jednotné střelivo britské, nebo americké výroby. Vzhledem k způsobu, kterým se tato děla pravděpodobně dostala do služby v Čs. vojsku na Rusi, lze oprávněně předpokládat, že legionáři používali munici americké provenience.

Předpis z roku 1916³ udává v palebném průměru náboje s 12,5 lb ocelovou šrapnelovou střelou, 12,5 lb ocelovou tříštivou střelou, 12,5 lb tříštivou střelou z ocelolityny a 18 lb tříštivou střelou z ocelolityny.

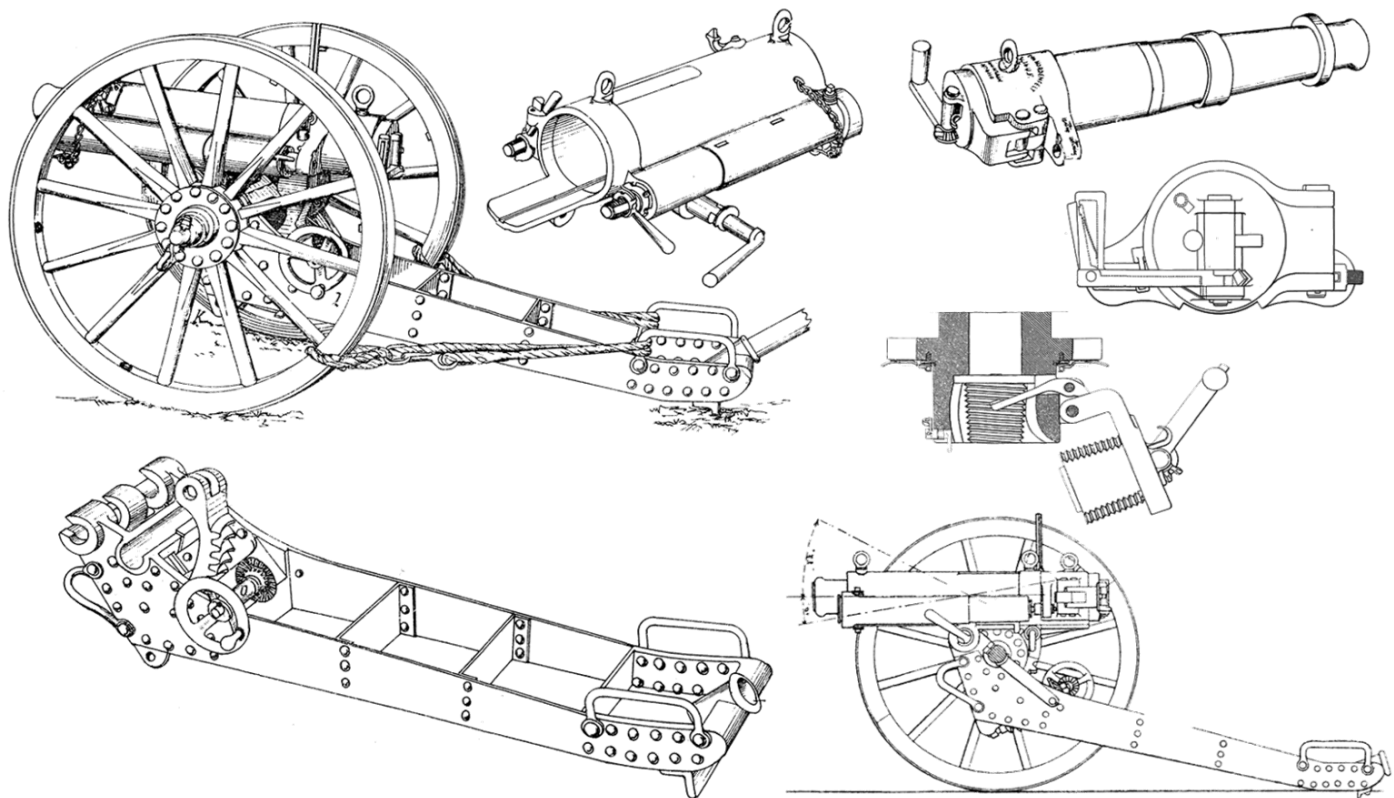

¹ „Plukovní dělostřelectvo slouží k tomu, aby podporovalo pěchotu hned na počátku boje a pomáhalo svým hmotným i mravním účinkem zvláště v první době boje. Dvě rychlopalná děla vzor Leana (u některých pluků horská, japonská a americká)“.

Kapesní kalendář československého vojska na Rusi na rok 1920. Irkutsk 1919.

² Ve sbírkách VHÚ se nachází exemplář s číslem 4709, vyrobený firmou Vickers, Sons & Maxim v roce 1901.

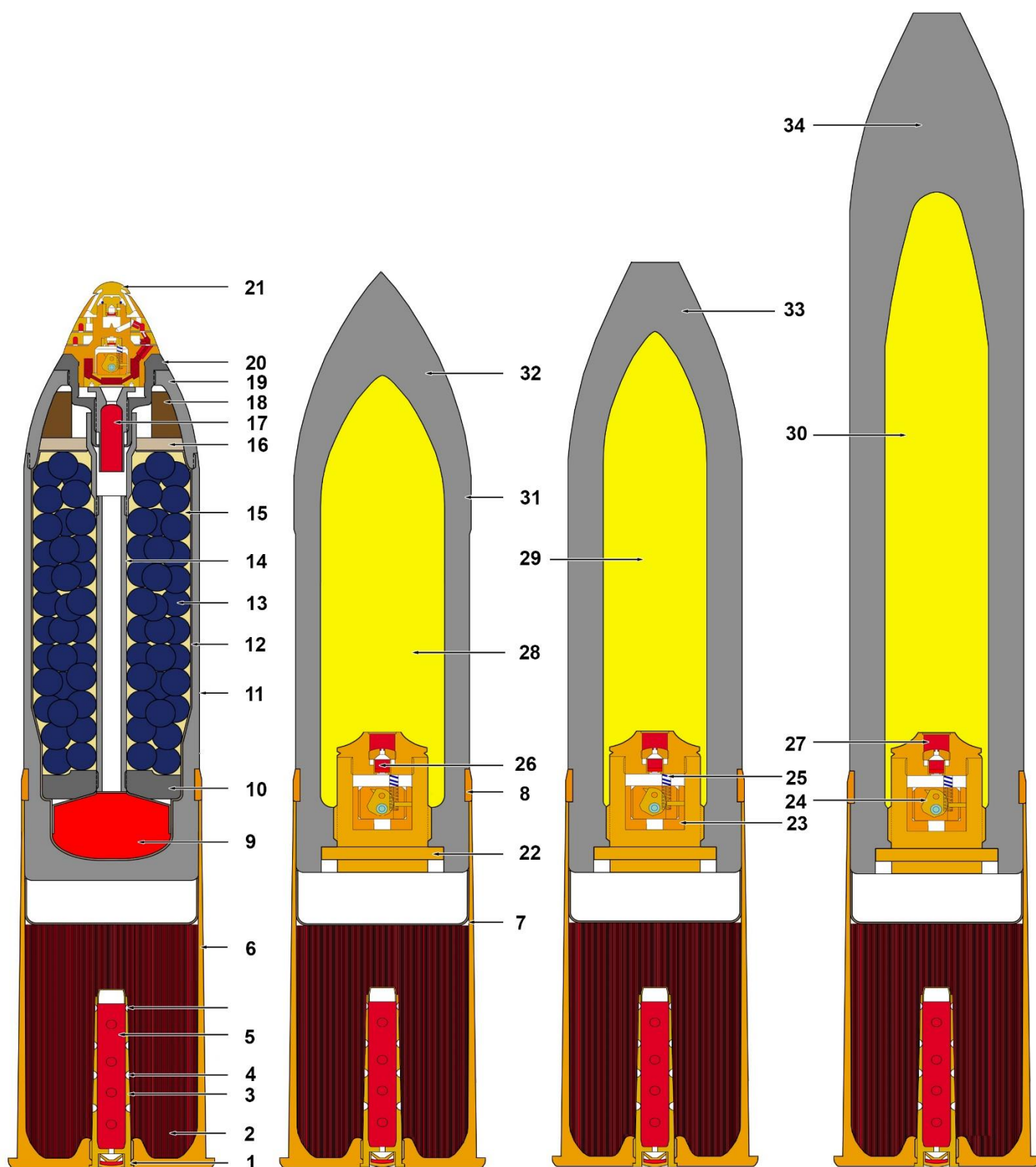
³ Handbook of the 2.95-inch mountain gun matériel and pack outfit. Washington 1916.

*Plukovní dělostřelectvo 8. stř. pluku poblíž obce Molebka,
Kumgurská fronta. Zima 1918.*

*Plukovní dělostřelectvo v palebném postavení.
Kumgurská fronta. Zima 1918.*

Legenda:

1 - zápalkový šroub 110-grain percussion primer; 2 - prachová náplň nctp; 3 - perforované pouzdro zažehovače; 4 - šlehový otvor; 5 - zažehovač (černý prach); 6 - mosazná nábojnice; 7 - lepenková zátka; 8 - měděná vodící obroučka; 9 - výmetná prachová náplň (černý prach R. F. G. ²); 10 - ocelový výmetný píst; 11 - ocelové tělo šrapnelové střely; 12 - lepenkové pouzdro; 13 - olověné šrapnelové kuličky (203 ks); 14 - šlehová trubice; 15 - pryskyřičná zálivka; 16 - kožený kroužek; 17 - přenosová slož; 18 - dřevěná vložka; 19 - ocelová náustnice; 20 - jímka pro zapalovač; 21 - dvojitý zapalovač 21-sec M 1907M; 22 - nárazový zapalovač Basse percussion fuze, medium and major caliber; 23 - setrvačnostní úderka; 24 - otočný úderník s odstředivým pojistným kolíkem; 25 - distanční pružina; 26 - roznětká; 27 - rozbuška; 28 - trhací náplň 342,915 g (TNT); 29 - trhací náplň 195.045 g (černý prach); 30 - trhací náplň 281,227 g (černý prach); 31 - sestředovací nákrůžek; 32 - tělo 12,5 lb tříštivé střely z muniční oceli; 33 - tělo 12,5 lb tříštivé střely z ocelolityny; 34 - tělo 18 lb tříštivé střely z ocelolityny.